

פרשת תזריע התשפ"ד

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. ויקרא פרק יב פסוק א - ה (פרשת תזריע)

(א) וידבר ה' אל-משה לאמר: (ב) דבר אל-בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבועת ימים פימי נדת דותה טמא: (ג) וביום השמיני ימול בשר ערלתו: (ד) ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל-קדש לא-תגע ואל-המקדש לא תבא עד- מלאת ימי טהרה: (ה) ואם-נקבה תלד וטמאה שבועים כנדתה וששים יום וששת ימים תשב על-דמי טהרה: (ו) ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן-שנתו לעלה ובן-יונה או-תר לסטאת אל- פתח אהל-מועד אל-הפקה: (ז) והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת הילדת לזכר או לנקבה: (ח) ואם-לא תמצא ידה גי שה ולקחה שת-תרים או שני בני יונה אתה לעלה ואתה לסטאת וכפר עליה הפכה וטהרה: פ

2. ויקרא פרק יג פסוק א - ה (פרשת תזריע)

(א) וידבר ה' אל-משה ואל-אהרן לאמר: (ב) אדם כי-יהיה בעור-בשרו שאת או-ספחת או בהרת והיה בעור-בשרו לגגע צרעת והובא אל-אהרן הפכה או אל-אתה מביני הפהנים: (ג) וראה הפכה את-הנגע בעור-הבשר ושלער בגגע הפך לכן ומראה הנגע עמק מעור בשרו גגע צרעת הוא וראהו הפכה וטמא אתו: ... (ה) וראהו הפכה ביום השביעי והנה הנגע עמד בעיניו לא-פשה הנגע בעור והסגירו הפכה שבועת ימים שנית:

3. דברים פרק יז פסוק ח - יא (פרשת שופטים)

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט ביו-דמו לדם ביו-דיו לדיו ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל-המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו: (ט) ובאת אל-הפנהים הלויים ואל-השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט: (י) ועשית על-פי הדבר אשר יגידו לך מן-המקום ההוא אשר יבחר ה' ושמרת לעשות ככל אשר יורה: (יא) על-פי התורה אשר יורה ועל-המשפט אשר-יאמרו לך פעשה לא תסור מן-הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל:

4. רמב"ן דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)

וכפי פשוטו, בין דם לדם וגו', בין ענין רציחות או דיני ממון או פצע וחבורה, כל דברי ריבות אשר יהיו בשעריך. ודיבר הכתוב בהווה, כי בענייני המשפטים יהיו המחלוקות יותר משאר ההוראות. אבל דין הזקן שוה בכלם, ולכך אמר (פסוק יא) (ועשית) על פי התורה וגו' ועל המשפט וגו', כי "התורה" תרמוז לשאר ההוראות:

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף פז עמוד א

בין דם לדם - בין דם נדה, דם לידה, דם זיבה. בין דין לדין - בין דיני נפשות, דיני ממונות, דיני מכות, בין נגע לנגע - בין נגעי אדם, נגעי בתים, נגעי בגדים, דברי - אלו החרמים והערכין וההקדשות. ריבת - זו השקאת סוטה, ועריפת עגלה, וטהרת מצורע. בשעריך - זו לקט שכחה ופאה. וקמת - מבית דין, ועלית - מלמד שבית המקדש גבוה מארץ ישראל, וארץ ישראל גבוה מכל הארצות. אל המקום - מלמד שהמקום גורם.

6. תלמוד ירושלמי מסכת נדה פרק ב הלכה ו

מתני' חמשה דמים טמאים ... גמ' ... ומניין שיש דמים טמאין ויש דמים טהורין רבי חמא בר יוסף בשם רבי הושעיה כתיב [דברים יז ח] כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם ודם אין כתיב כאן אלא בין דם לדם מיכן שיש דמים טמאין ויש דמים טהורין:

7. רש"י דברים פרק יז פסוק ט (פרשת שופטים)

הכהנים הלויים - הכהנים שיצאו משבט לוי:

8. **אבן עזרא דברים פרק יז פסוק ט (פרשת שופטים)**

הכהנים הלויים - כאשר פירשתי, כי יש כהנים שאינם מייחוס לוי. ואל השופט - הוא המלך, שכתב משנה התורה מיד הכהנים. ואל השופט - במקום שיהיה:

9. **שמות פרק יט פסוק ו (פרשת יתרו)**

וְאַתֶּם תְּהִי־לִי מִמְּלֶכֶת כְּהֹנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֲלֵה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

10. **אבן עזרא הפירוש הקצר שמות פרק יט פסוק ו (פרשת יתרו)**

ממלכת כהנים - על דעתי כי כל כהן שבמקרא הוא כמו שמש, והעד וכהנו לי (שמות כח, מא), וכן: כהן מדין היה עובד השם כמלכי צדק (בראשית יד, יח). וכן: ובני דוד כהנים (ש"ב ח, יח), כי ידענו כי בני מלך גדולה יש להם, רק הכתוב הודיענו שהיו עובדי השם. וטעם ממלכת כהנים - שעל ידכם תראה מלכותי כאשר תהיו לי אתם שמשים. ויש אומרים אין מלכות, כי אם אל השמוש לפני:

11. **רשב"ם שמות פרק יט פסוק ו (פרשת יתרו)**

ממלכת כהנים - שרים. כמו ובני דוד כהנים היו:

12. **ר' חיים פלטיאל דברים פרק יז פסוק ט (פרשת שופטים)**

ובאת אל הכהנים הלויים. פי' שלא יבא לב"ד אחרים שהיו בירושלים רק שיבא לאותו ב"ד הסמוך לכהנים והיינו ללשכת הגזית להכי סמך אל השופט אצל הכהנים הלויים.

13. **רש"י דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)**

(ח) כי יפלא - כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך: בין דם לדם - בין דם טמא לדם טהור: בין דין לדין - בין דין זכאי לדין חייב: בין נגע לנגע - בין נגע טמא לנגע טהור: דברי ריבות - שיהו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר זה מחייב וזה מזכה: וקמת ועלית - מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות:

14. **רשב"ם דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)**

(ח) בין דם לדם - לפי פשוטו בין רציחה לרציחה, בין שוגג למזיד: בין דין לדין - דיני ממונות: נגע - נגע צרעות:

15. **אבן עזרא דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)**

(ח) כי יפלא ממך דבר - עם השופט ידבר, בעבור היות עדות שנים להמית המת, וזה פי' בין דם לדם - בין דם נקי לדם חייב. ומלת יפלא כמו: היפלא מה' דבר (ברא' יח, יד) ושם מפורש. בין דין לדין - בממון. בין נגע לנגע - כמו פצע וחבורה, והכלל דברי ריבות. וקמת ועלית - פירשתי:

16. **בכור שור דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)**

...בין דם לדם: בין דם - נידה לדם - לידה, לדם - זיבה. בין דין לדין: בין דיני - ממונות לדיני - מכות, לדיני - נפשות. ובין - נגע לנגע: בין נגע - אדם לנגעי - בגדים, לנגעי - בתים. דברי: אילו החרמים והערכין וההקדשות, שבאים על - ידי דיבור. ריבות: השקאת - סוטה, שבא על - ידי ריב שבין אדם לאשתו, ועריפת - עגלה - ערופה, שעל - ידי ריב בינו ובין רעהו הרג את - חבירו: וטהרת - מצורע, שעל - ידי שהוא בעל - מריבות ומוציא שם - רע בא לו הנגע. בשעריך: זה לקט שכחה ופאה, דכתיב בהו "ואכלו בשעריך ושבעו"¹⁷...

17. **רבינו מיוחס דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)**

אל הכהנים. מצוה בב"ד שיהו בו כהנים ולויים ואם [אין] בו כשר, שנ' או אל השופט מכל מקום.

18. **רביד הזהב דברים פרק יז (פרשת שופטים)**

Rav Dov Ber ben Rav Yehuda Leib Trivish was born around the year 5490 (1730). During the time of the Vilna Gaon, he was among the prominent rabbonim of Vilna and a talmid of the Gaon. From the year 5526 (1766), he served as one of the leading judges on the rabbinic court of Vilna.

(ח) בין דם לדם. בפ' הנחנקין דף פ"ו בין דם הירוק שמתמא עקביא וחכמים מטהרין נדה דף י"ט ובירושלמי שדקדקו כן מדלא כתיב בין דם ודם. ושורש הפלוגתא מבואר פ' לך וירק את חניכיו ופ' תזריע אצל ירקרק באיזה ירקות הוא דמטהרין. וע' פ' מצורע אצל כנגע נראה לי דדנין בפני הנרות כמו דרואין דם בלילה יש לדרוש מהיקש דכתיב בין דם לדם ובין דין לדין וה' מיני דמים מבואר פ' תזריע אצל דמיה:

(ט) אל הכהנים הלויים. בפ' ד' מיתות דף נ"ב כל זמן שיש כהן דנין דיני נפשות זולת הנהרגין שלא ע"פ ב"ד דהיינו רודף ע' פ' משפטים אצל מחתרת ופ' תצא אצל אין מושיע גם מה שקנאים פוגעין בו ע' שלהי פ' בלק [ושאין דנין מלקות מבואר פ' תצא אם בן הכות הרשע] וע' תה"ר כלל י"ז. כתב הרמב"ם בפ' המשנה ריש מסכתא חולין דרוצח בזמן הזה מנדין אותו נדוי עולם (וע' פ' בראשית אצל נע ונד) וע' פ' בהעלתך עד חדש ימים:

19. אדרת אליהו דברים פרק יז - אופן שני פסוק ט (פרשת שופטים)

ובאת אל הכהנים הלויים. מצות ב"ד שכהנים ולויים יושבין בהם יכול אפילו בדיעבד פסול ת"ל ואל השפט אף שאין כאן כהנים:

20. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נב עמוד ב

אימרתא בת טלי בת כהן שזינתה הואי, אקפה רב חמא בר טוביה חבילי זמורות ושרפה. אמר רב יוסף: טעה בתרתי, טעה בדרכ מתנה, וטעה בדתניא: ובאת אל הכהנים הלויים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם, בזמן שיש כהן - יש משפט, בזמן שאין כהן - אין משפט. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק מעשה בבית כהן שזינתה וכו'. אמר רב יוסף: בית דין של צדוקים הוה. הכי אמר להו והכי אהדרו ליה? והתניא, אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: זכורני כשהייתי תינוק ומורכב על כתיפו של אבא, והביאו בת כהן שזינתה, והקיפוה חבילי זמורות ושרפוה! - אמרו לו: קטן היית, ואין מביאין ראייה מן הקטן. - שני מעשים הוו. - הי אמר להו ברישא? אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא, אמר ליה כשהוא גדול ולא אשגחו ביה, אמר להו כשהוא קטן ואשגחו ביה? אלא: הא אמר להו ברישא, ואמרו ליה: קטן היית. ואמר להו כשהוא גדול. ואמרו ליה: מפני שלא היה בית דין של אותה שעה בקי.

21. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק ב הלכה ב

ומצוה להיות בסנהדרין גדולה כהנים ולויים שנאמר ובאת אל הכהנים הלויים, ואם לא מצאו אפילו היו כולם ישראלים הרי זה מותר.

22. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יד הלכה יא

אין דנין דיני נפשות אלא בפני הבית והוא שיהיה בית דין הגדול שם בלשכה שבמקדש שנאמר בזקן ממרא לבלתי שמוע אל הכהן וגו' ומפי השמועה למדו שבזמן שיש כהן מקריב על גבי המזבח יש דיני נפשות והוא שיהיה בית דין הגדול במקומו.

23. מלבי"ם דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)

ומ"ש לדם לדין לנגע פ"ל חז"ל שהלמ"ד הוא למ"ד החלוקה, כמו למינו, לגברים, למשפחותיהם, שר"ל כל מין ומין, וכן ר"ל כל דם ודם, שיפול ספק בדם נדה או בדם זיבה או בדם לידה וכן ר"ל כל מין דין, כי יש כמה מיני דינים משונים בהלכותיהם וכן כמה מיני נגעים, ויש עוד דברים ששייכים להוראת ב"ד ויצויר שיפלו בהם ספקות, ומציין זה במ"ש דברי ריבות, שיש הבדל בין ריב ובין דין, שהדין מציין שנדונים לפני הב"ד והריב מציין שיריבו זא"ז על דבר,

24. רש"ר הירש דברים פרק יז (פרשת שופטים)

פסוקים ח - יג דנים בבית הדין הגדול היושב במקום המרכז של מקדש התורה, והם מעניקים לבית דין זה את הסמכות העליונה והיחידה; בידי הופקדה הקבלה והפרשנות המוסמכת של התורה, וכל

תקנה למען קיום התורה כהלכה נמסרה להכרעתו הסופית. לפיכך העם בכללו וכן חכמי התורה שבקרבו חייבים לקבל את דעתו לצורך ההלכה המעשית:...

בין - דם לדם: "בין דם טמא לדם טהור"; בין - דין לדין: "בין דין זכאי לדין חייב"; ובין נגע לנגע: "בין נגע טמא לנגע טהור" (רש"י). הרי אלו שלושת התחומים העיקריים שיכול להתעורר בהם ספק ביחס לפסק ההלכה: איסור והיתר ("בין - דם לדם"), דיני ממונות ונפשות ("בין - דין לדין"), טומאה וטהרה ("ובין נגע לנגע"). "בין - ל - מבטא את הספק. אדם חוכך בדעתו אם הדם הוא טמא או טהור (לבעל), אם הנאשם חייב או זכאי, אם הנגע הוא נגע טמא או נגע טהור.

(ט) ובאת אל - הכהנים הלויים ואל - השפט. כבר הזכרנו בפסוק הקודם את הקשר הפנימי שבין הסנהדרין לבין המקדש; הקשר הזה בא לידי ביטוי גם בצירוף הכהנים לבית הדין הגדול (ראה סנהדרין נב ע"ב). שניהם משרתים אותה מטרה ואותה אמת חיים (השוה פי' לעיל טז, כא ושמות כ, כב). הנוסח המוסמך של התורה שבכתב נמסר לכהנים למשמרת והוא היה מונח בצד עדות התורה (להלן לא, כה - כו; יז, יח), וכעין זה הסנהדרין היתה הרשות העליונה של מסורת התורה שבעל פה. מוכח מן האמור בספר ויקרא ד, ג (עי' פי' שם) שהכהן, וגם הכהן הגדול, אין לו כשהוא לעצמו כל סמכות בדברי תורה אלא הוא נחשב כאחד העם ביחס להוראת התורה; וכן אנחנו מוצאים גם בסנהדרין הראשונה: שבעים הזקנים שמשו מינה לציידו נבחרו מכל השבטים בלא הבדל (במדבר יא, טז). אף על פי כן מוכח מן האמור כאן, וכבר הערנו על כך שם: מצוה למנות לסנהדרין גם דיינים מבני אהרן ובלבד שיהיו ראויים לכך. על פי זה יובן שהכהנים קרויים כאן ולהלן יח, א על שם שבטם: "הכהנים הלויים", כי הכתוב לא בא להזכיר רק את אופיים המיוחד ככהנים אלא הוא ביקש להבליט את אופי שבטם: השבט הזה התייצב ללא חת להגנת התורה, ורצוי שרוח זו תהיה מיוצגת בסנהדרין הגדולה. יחזקאל מד, טו דן בכהנים בני צדוק "אשר שמרו את - משמרת מקדשי בתעות בני - ישראל מעלי", ואף הוא קורא להם לויים: "והכהנים הלויים בני צדוק". בתלמוד (יבמות פו ע"ב ועוד) הביאו את הפסוק הזה כדי להוכיח שהכהנים קרויים גם לויים: "בעשרים וארבע מקומות נקראו כהנים לויים וזה אחד מהם" וכו' (השוה פי' ויקרא ד, ג):

ואל - השפט - זה ראש בית דין. וכן אתה מוצא גם בתקופות מאוחרות יותר: מזכירים בדרך כלל רק את ראש בית הדין, את הנשיא או את אב בית הדין, וכל מועצת בית דינו כלולה עמו מאליה:

ואל - השפט אשר יהיה בימים ההם. במסכת ראש השנה כה ע"ב למדו כלל גדול מן התוספת "אשר יהיה בימים ההם": בכל דור יש לקבל את סמכות גדולי הדור הראויים ללמד תורה על פי חכמתם ויראתם, ויש לשמוע בקולם אפילו הם נופלים מגדולי העבר במעלתם הרוחנית והמוסרית. וכך אמרו שם על הפסוק שלנו: "וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל הדיין שלא היה בימיו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שבימך"; וכך מנוסח משפט זה בספרי: "וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא נמצא בימיו? אלא מה ת"ל אל השופט אשר יהיה בימים ההם? אלא שופט שהוא כשר ומוחזק באותן הימים":

Rabbi Shimshon Aharon Polansky - Tepleker Rov (1876-1948) was a great posek in Russia and then in Jerusalem, where he also served as rabbi of the Beit Yisrael neighborhood. He was revered by all the greats of his generation for his knowledge and extraordinary genius in the Torah, it is known that Rabbi Zvi Pesach Frank would not rule on serious questions without receiving his opinion, and Rabbi Avraham Yitzchak HaCohen Kook stated that he was "the number one scholar in Jerusalem". He was known as a great expert in the laws of Nida and his mesorah and rulings in the laws of ketamim and marot have influenced many for generations in this field. Most of the rabbis of Jerusalem and some of the greatest arbitrators in recent generations studied under him, including the geonim: Rabbi Shlomo Zalman Auerbach, Rabbi Yosef Shalom Elyashiv, Rabbi Israel Yaakov Fischer, Rabbi David Jungreis, Rabbi Shmuel Halevi Wosner, Rabbi Ovadia Yosef, and others. His theology was included in several books by the sages of his generation, and in the book "Vayosef Shaul" with 22 simanim of his chidushim.

25. רמב"ם הלכות טומאת צרעת פרק ט

הלכה א - הכל מתטמאין בנגעים אפילו קטן בן יומו והעבדים אבל לא עכו"ם ולא גר תושב, והכל כשיריין לראות את הנגעים, וכל הנגעים אדם רואה אותן חוץ מנגעי עצמו.

הלכה ב - אף על פי שהכל כשיריין לראות נגעים הטומאה והטהרה תלויה בכהן, כיצד כהן שאינו יודע לראות החכם רואה ואומר לו אמור טמא והכהן אומר טמא, אמור טהור והכהן אומר טהור, הסגירו והוא מסגירו, שנאמר ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע, ואפילו היה הכהן קטן או שוטה החכם אומר לו והוא מחליט או פוטר או סוגר, בד"א כשהיה הכהן סומך על דברי החכם, אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אסור לו לראות נגע מכל נגעים עד שיורנו רבו ויהיה בקי בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי אדם כולם ובנגעי בגדים ובנגעי בתים.

26. דברים פרק כא פסוק א - ה (פרשת שופטים)

(א) כִּי־יִמָּצָא חֵלֶל בְּאֶדְמַת אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נֶפֶל בַּשָּׂדֶה לֹא נוֹדַע מִי הִפְהוּ: (ב) וַיֵּצְאוּ זַקֵּנֶיךָ וְשֹׁפְטֶיךָ וּמִדְּרוֹ אֶל־הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֵלֶל: (ג) וְהָיָה הָעֵיִר הַקָּרָבָה אֶל־הַחֵלֶל וְזִקְנֵי הָעֵיִר הַהוּא עֹגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֵבֵד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא־מִשְׁכָּה בָּעֵל: (ד) וְהוֹרְדוּ זַקְנֵי הָעֵיִר הַהוּא אֶת־הָעֹגְלָה אֶל־גַּחַל אֵימָן אֲשֶׁר לֹא־יֵעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִזְרַע וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־הָעֹגְלָה בַּחֵל: (ה) וּנְגָשׁוּ הַפְּהֻיִם בְּנֵי לֹוִי כִּי בָּם בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתּוֹ וּלְבָרָךְ בְּשֵׁם ה' וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כֹּל־רִיב וְכֹל־נִגְעָה:

27. דברים פרק יז פסוק טו - יח (פרשת שופטים)

(טו) שׁוֹם תַּשִּׁים עָלֶיךָ מִלֶּךְ אֲשֶׁר יִבְתֵּר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקָּרֵב אַחִיךָ תַּשִּׁים עָלֶיךָ מִלֶּךְ לֹא תוּכַל לַתֵּת עָלֶיךָ אִישׁ נְכֹלִי אֲשֶׁר לֹא־אַחִיךָ הוּא: (טז) רֵק לֹא־יִרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים וְלֹא־יִשָּׁיב אֶת־הַעֶם מִצְרַיִמָּה לְמַעַן הַרְבֹּת סוּס וְה' אָמַר לָכֶם לֹא תִסְפוּן לָשׁוּב בְּדֶרֶךְ הַזֶּה עוֹד: (יז) וְלֹא יִרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים וְלֹא יָסוּר לְבָבוֹ וּכְסָף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה־לּוֹ מָאֵד: (יח) וְהָיָה כִּשְׁבָתוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לוֹ אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר מַלְפָּנָי הַפְּהֻיִם הַלְוִיִּם:

28. דברים פרק כד פסוק ח - ט (פרשת כי תצא)

(ח) הַשָּׁמֶר בְּנִגְע־הַצָּרַעַת לְשָׁמֶר מָאֵד וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר־יֹרֶוּ אֶתְכֶם הַפְּהֻיִם הַלְוִיִּם כְּאֲשֶׁר צִוִּיתֶם תַּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת: (ט) זָכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה ה' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְגָּם בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: ס

29. יהושע פרק ח פסוק ל - לה

(ל) אָז יָבִיגָה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לֵה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל: (לא) כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבַד־ה' אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּפִתּוֹב בְּסִפְרֵי תוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אַבְנִים שְׁלָמוֹת אֲשֶׁר לֹא־הִגִּיף עָלֶיהֶן בְּרִזְל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לֵה' וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים: (לב) וַיִּכְתְּב־שָׁם עַל־הָאַבְנִים אֵת מִשְׁנֵה תוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (לג) וְכָל־יִשְׂרָאֵל וְזַקְנָיו וְשֹׁטְרֵי־סוּף וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים מִנְּהוּ וּמִנְּהוּ לְאֶרֶון נֹגֵד הַפְּהֻיִם הַלְוִיִּם נִשְׁאַיוּ אֶרֶון בְּרִית־ה' כִּגְרָל כְּאֶזְרָח חֲצִיזוֹ אֶל־מֹוֹל הַר־גְּרִזִּים וְהַחֲצִיזוֹ אֶל־מֹוֹל הַר־עֵיבָל כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבַד־ה' לְבָרָךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרִאשְׁנָה: (לד) וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכֹל־הַפְּתוּב בְּסִפְרֵי הַתּוֹרָה: (לה) לֹא־הָיָה דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֹגֵד כָּל־קֶהֱל יִשְׂרָאֵל וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם: פ

30. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף נט עמוד ב

גמ'. מנה"מ? אמר רב מתנה, דאמר קרא ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי, אטו אנא לא ידענא דכהנים בני לוי נינהו? אלא כהן ברישא והדר לוי. רבי יצחק נפחא אמר, מהכא: ונגשו הכהנים בני לוי, אטו אנן לא ידעינן דכהנים בני לוי נינהו? אלא כהן ברישא והדר לוי.

31. שו"ת יביע אומר חלק ז - אורח חיים סימן לג
וכ"כ אלוף נעורי הגאון מטפליק בספר דברי אהרן (סימן י אות א). ע"ש.

תרגום ירושלמי דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)

אָרום יתְּכַסֵּי מַנְכוּן פִּתְגָם לְסִדֵּר דִּין בֵּין דָּם דְּקִטּוּלִין בֵּין דָּם דְּבַתּוּלִין בֵּין מַכְמֵשׁ צָרְעָמָא בֵּין מַכְמֵשׁ נִתְקָא מְלִין דְּמָצוּ לְקַרְיֵיכוֹן וּתְקוּמוֹן וּתְסָקוֹן לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי יִי אֲלֵהֶכּוֹן בֵּיהּ:

תרגום המיוחס ליונתן - תורה דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)

(ח) אָרום יתְּפָרֵשׁ מַנְכוּן פִּתְגָמָא לְדִינָא בִּינֵי אָדָם סְאוּב לְאָדָם דְּכִי וּבִינֵי דִינָא נִפְשָׁתָא לְדִינָא מְמוּנָא וּבִינֵי מַכְמֵשׁ צוֹרְעָא לְמַכְמֵשׁ נִתְקָא מְלִי פְלוּגְמָא בְּבֵית דִּינֵיכוֹן וּתְקוּמוֹן וּתְסָקוֹן לְאַתְרָא דִּיִּתְרַעֵי יִי אֲלֵהֶכּוֹן בֵּיהּ:

כתר יונתן דברים פרק יז פסוק ח (פרשת שופטים)

(ח) כִּי יִבְדַּל מִכֶּם הַדָּבָר לְמִשְׁפַּט בֵּין דָּם טֵמֵא לְדָם טָהוֹר וּבֵין דִּינֵי נִפְשוֹת לְדִינֵי מְמוּנוֹת וּבֵין נִגְעַת צָרַעַת לְנִגְעַת הַנִּתְקָא דְּבָרֵי מַחְלוּקַת בְּבֵית דִּינַכֶּם וּתְקוּמוֹ וְתַעֲלוּ לְמַקּוֹם שִׁיבְחָר יִי אֱלֹהֵיכֶם בּוֹ:

ויקרא פרק ז פסוק כו - כז (פרשת צו)

(כו) וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תִיכֶם לְעוֹף וְלִבְהֵמָה: (כז) כָּל־גִּפְשׁ אֲשֶׁר־תֹאכַל כָּל־דָּם וּנְכַרְתָּהּ הַגִּפְשׁ הִקּוּא מְעַמִּיהָ: פ

פרדס יוסף ויקרא פרק ז פסוק כו (פרשת צו)

[עו] וכל דם לא תאכלו. דם בהמה חיה ועוף אסור, ודם חגבים ודגים שקצים ורמשים ודם אדם אינו חייב עליו משום דם, ודם הנפש בכרת ודם אברים רק בלאו ומלקות, ודם אברים כל זמן שלא פירש מותר (כריתות כ ע"ב), ודם שמלחו או שבישלו פלוגת ראשונים אי אסור מן התורה, עיין מנחת חינוך [מצוה קמ"ח אות ד] בזה ופרי מגדים (יו"ד סימן ע שפתי דעת סקכ"ט):

ויקרא פרק ג פסוק טז - יז (פרשת ויקרא)

(טז) וְהִקְטִירֶם הַכֹּהֵן הַמְזַבֵּחַ לֶחֶם אִשֶׁה לְרִיחַ גִּיחָח פְּלִיחָלָב לֶה': (יז) תִּקַּח עוֹלָם לְדוֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֵי־תִיכֶם כָּל־תִּלְבַּב וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ: פ

ויקרא פרק יז פסוק י - יב (פרשת אחרי מות)

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל־דָּם וְנַתְתִּי פָנָי בַּגִּפְשׁ הָאֲכָלָת אֶת־הַדָּם וְהִכַרְתִּי אֹתָהּ מִקֶּרֶב עִמָּה: (יא) כִּי גִפְשׁ הַבָּשָׂר בְּדָם הוּא וְאִנִּי נַתְתִּיו לָכֶם עַל־הַמְזִבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁי־תִיכֶם כִּי־הַדָּם הוּא בַּגִּפְשׁ יִכְפֹּר: (יב) עַל־כֵּן אֶמְרָתִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־גִּפְשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:

ויקרא פרק יט פסוק כו (פרשת קדושים)

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:

דברים פרק יב פסוק יג - כח (פרשת ראה)

(יג) הַשֶּׁמֶר לָהּ פְּרֹת־תַעֲלָה עֲלֵיהָ בְּכָל־מַקּוֹם אֲשֶׁר תִּרְאֶה: (יד) כִּי אִם־בַּמַּקּוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר ה' בְּאַחַד שְׁבִטֵי־יִשְׂרָאֵל שֵׁם תַעֲלָה עֲלֵיהָ וְשֵׁם תַעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה: (טו) רַק בְּכָל־אֹת נִפְשָׁה תִזְבַּח וְאֲכַלְתָּ בֶּשֶׂר כְּבָרְפַת ה' אֱלֹהֶיהָ אֲשֶׁר גִּמּוּלָהּ בְּכָל־שְׁעָרֶיהָ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יֹאכְלֶנּוּ כַצִּבִּי וְכֹאֲלִיל: (טז) רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכוּ כַּמַּיִם: (יז) לֹא־תוֹכֵל לֶאֱכֹל בִּשְׁעָרֶיהָ מֵעֵשֶׂר דְּגָנָהּ וְתִירֹשׁוֹ וְיִצְהָרָהּ וּבְכֹרֶת בְּקִרְיָהּ וּצְאֵגָהּ וְכָל־גִּדְרֵיהָ אֲשֶׁר תִּדָּר וְנִדְבַתֶּיהָ וְתִרְוַמַת גִּדָּהּ: (יח) כִּי אִם־לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ תֹאכְלֶנּוּ בַּמַּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיהָ בּוֹ אֹתָהּ וּבְנָהּ וּבְתָרָהּ וְעַבְדָּהּ וְאִמָּתָהּ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיהָ וְשִׁמְחַת לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ בְּכֹל מִשְׁלַח גִּדָּהּ: (יט) הַשֶּׁמֶר לָהּ פְּרֹת־תַעֲזֹב אֶת־הַלְוִי פְלִימִיָּה עַל־אֲדָמָתָהּ: ס (כ) כִּי־יִרְחִיב ה' אֱלֹהֶיהָ אֶת־גְּבוּלָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבְרָהּ לָהּ וְאִמְרַת אֲכַלָּה בֶּשֶׂר כִּי־תִאֲנַח נִפְשָׁה לֶאֱכֹל בֶּשֶׂר בְּכָל־אֹת נִפְשָׁה תֹאכַל בֶּשֶׂר: (כא) כִּי־יִרְחַק מִמֶּךָ הַמַּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיהָ לְשׂוֹם שְׁמוֹ שֵׁם וְזִבְחָתָהּ מִבְּקִרְיָהּ וּמִצְאֵנָהּ אֲשֶׁר נָתַן ה' לָהּ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָהּ וְאֲכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיהָ בְּכֹל אֹת נִפְשָׁהּ: (כב) אִךְ כַּאֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַצִּבִּי וְאֶת־הָאֲלִיל כֵּן תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יַחְדָּו יֹאכְלֶנּוּ: (כג) רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֲכַל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַגִּפְשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַגִּפְשׁ עִם־

הַבָּשָׂר: (כד) לֹא תֹאכְלֶנּוּ עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: (כה) לֹא תֹאכְלֶנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לָהּ וּלְבִגְיָהָ אַחֲרֶיהָ כִּי־
 תַעֲשֶׂה הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה': (כו) בַּקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה לָּהּ וּבְדַגְיָהּ תִּשָּׂא וּבָאֵת אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר ה':
 (כז) וְעָשִׂיתָ עִלְתֶּיהָ הַבָּשָׂר וְהַדָּם עַל־מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיהָ וְדַם־זִבְחֶיהָ יִשְׁפֹּךְ עַל־מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיהָ וְהַבָּשָׂר
 תֹאכַל: (כח) שָׁמֶר וְשָׁמַעְתָּ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה לְמַעַן יֵיטֵב לָהּ וּלְבִגְיָהָ אַחֲרֶיהָ עַד־
 עוֹלָם כִּי תַעֲשֶׂה הַטּוֹב וְהַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹהֶיהָ: ס
דברים פרק טו פסוק יט - כג (פרשת ראה)

(יט) כָּל־הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרָהּ וּבְצִאֲנָהּ הַזָּכָר תִּקְדֵּשׁ לַה' אֱלֹהֶיהָ לֹא תַעֲבֹד בְּבִכּוֹר שׁוֹרָהּ וְלֹא תִגְזוּ בְּכוֹר
 צֹאנֶיהָ: (כ) לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיהָ תֹאכְלֶנּוּ שְׁנָה בְּשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר ה' אֶתָּה וּבֵיתְךָ: (כא) וְכִי־יִהְיֶה בּוֹ מוֹם
 פֶּסֶחַ אוֹ עוֹר כֹּל מוֹם רָע לֹא תִזְבְּחֶנּוּ לַה' אֱלֹהֶיהָ: (כב) בְּשַׁעֲרֵיהָ תֹאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחְדָּו כַּצִּבִּי וְכַאֲלֵּל:
 (כג) רַק אֶת־דָּמּוֹ לֹא תֹאכַל עַל־הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם: פ

חזקוני דברים פרק יז פסוק ט (פרשת שופטים)

ובאת אל הכהנים תשובה למיני ישראל שפוקרין בדברי חכמים אם נתנה התורה ככתבה ולא לענין
 אחר למה הוצרך לבא לירושלים.

**(כו-כז) איסור דם (קישור לעיון) – בראשית ט:ד', ויקרא ג:י"ז, ויקרא י"ז:י"ג-י"ד, ויקרא
 י"ט:כ"ו, דברים י"ב:ט"ז, דברים י"ב:כ"ג-כ"ה, דברים ט"ו:כ"ג**

ויקרא פרק יג פסוק מ - מג (פרשת תזריע)

(מ) וְאִישׁ כִּי יִמְרָט רֹאשׁוֹ קֶרֶחַ הוּא טְהוֹר הוּא: (מא) וְאִם מִפִּי הוּא יִמְרָט רֹאשׁוֹ גִבַּח הוּא
 טְהוֹר הוּא: (מב) וְכִי־יִהְיֶה בְּקִרְחַת אוֹ בְּגִבַּחַת גָּעַע לָבָן אֲדָמָדָם צָרַעַת פִּרְחַת הוּא בְּקִרְחָתוֹ
 אוֹ בְּגִבַּחָתוֹ: (מג) וְרָאָה אֹתוֹ הַכֹּהֵן וְהֵנִיחַ שְׂאֵת־הַנֶּגַע לְבָנָהּ אֲדָמָדָת בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבַּחָתוֹ
 כְּמִרְאָה צָרַעַת עוֹר בְּשָׂר:

תרגום אונקלוס ויקרא פרק יג פסוק מ - מג (פרשת תזריע)

(מ) וגבר ארי יתר שער רישיה קריח הוא דכי הוא:
(מא) ואם מקביל אפוהי יתר שער רישיה גליש הוא דכי הוא:
(מב) וארי יהי בקרחותיה או בגלישותיה מכתש חיור סמוק סגירות סגיא היא בקרחותיה או
 בגלישותיה:
(מג) ויחזי יתיה כהנא והא עומק מכתשא חיור סמוק בקרחותיה או בגלישותיה כמחזי סגירות משך
 בשרא:

ויקרא פרק יג פסוק מז - נה (פרשת תזריע)

(מז) וְהַפִּגֵּד כִּי־יִהְיֶה בּוֹ גָּעַע צָרַעַת בְּבִגְדוֹ צֹמֶר אוֹ בְּבִגְדוֹ פִּשְׁתִּים: (מח) אוֹ בְּשֵׁתִי אוֹ בְּעֶרְב
 לִפְשֵׁתִים וְלִצְמֶר אוֹ בְּעוֹר אוֹ בְּכָל־מְלֶאכֶת עוֹר: (מט) וְהָיָה הַנֶּגַע יִרְקַקוּ אוֹ אֲדָמָדָם בְּבִגְדוֹ
 אוֹ בְּעוֹר אוֹ־בְשֵׁתִי אוֹ־בְעֶרְב אוֹ בְּכָל־כְּלִי־עוֹר גָּעַע צָרַעַת הוּא וְהָרָאָה אֶת־הַכֹּהֵן: (נ) וְרָאָה
 הַכֹּהֵן אֶת־הַנֶּגַע וְהִסְגִּיר אֶת־הַנֶּגַע שְׁבַעַת יָמִים: (נא) וְרָאָה אֶת־הַנֶּגַע בַּיּוֹם הַשְּׂבִיעִי כִּי־פָשָׂה

הַנִּגְעָה בַּבְּגָד אֹרֶב־בְּשֵׁתִי אֹרֶב־בְּעֵרֶב אֹרֶב לְכֹל אֲשֶׁר- יַעֲשֶׂה הָעוֹר לְמִלְאָכָה צָרַעַת מִמְאָרְתָּהּ הַנִּגְעָה טָמֵא הוּא: (נד) וְשָׂרָף אֶת־הַבְּגָד אֹרֶב־הַשֵּׁתִי אֹרֶב־הָעֵרֶב בְּצִמְרֵן אֹרֶב בְּפִשְׁתִּים אֹרֶב־כָּל־כְּלֵי הָעוֹר אֲשֶׁר־יְהִיָּה בּוֹ הַנִּגְעָה כִּי־צָרַעַת מִמְאָרְתָּהּ הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף: (נג) וְאִם יִרְאָה הַכֹּהֵן וְהִנֵּה לֹא־פָשָׂה הַנִּגְעָה בַּבְּגָד אֹרֶב בְּשֵׁתִי אֹרֶב בְּעֵרֶב אֹרֶב בְּכָל־כְּלֵי־עוֹר: (נד) וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָבְטֹו אֶת אֲשֶׁר־בּוֹ הַנִּגְעָה וְהִסְגִּירוּ שְׁבַע־יָמִים שְׁנִית: (נה) וְרָאָה הַכֹּהֵן אַחֲרָיו הַכִּפִּיס אֶת־הַנִּגְעָה וְהִנֵּה לֹא־הִפִּיךְ הַנִּגְעָה אֶת־עֵינָו וְהַנִּגְעָה לֹא־פָשָׂה טָמֵא הוּא בָּאֵשׁ תִּשְׂרָפְנוּ פִּתְחֹתָהּ הוּא בְּקִרְחָתוֹ אֹרֶב בְּגִבְחָתוֹ:

תרגום אונקלוס ויקרא פרק יג פסוק נה (פרשת תזריע)

וַיְחִזִּי כֹהֵנָא בְּמַר דְּחִנְרוּ יַת מַכְתָּשָׂא וְהָא לָא שְׁנָא מַכְתָּשָׂא מִן כַּד הָוָה וּמַכְתָּשָׂא לָא אוֹסִיף מְסַאב הוּא בְּנוֹרָא תִּיקְדָנְיָה תְּבָרָא הִיא בְּשַׁחֲיוֹתֶיהָ אוֹ בְּחֻדְתוֹתֶיהָ.

פרשגן ויקרא י"ג:ג"ה

ו. "בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ". אצל אדם ה"קִרְחָת" היא בחלק האחורי של הגולגולת וה"גִּבְחָת" היא בחלק הקדמי שלה כמבואר במשנה (נגעים י י): "איזו היא קרחת? מן הקדקד השופע לאחוריו. איזו היא גבחת מן הקדקד השופע לפניו". אבל כאן שתי המלים משמשות בהשאלה, "בְּקִרְחָתוֹ" – בחלקו האחורי; "בְּגִבְחָתוֹ" – בחלקו הקדמי של החפץ והמתרגמים התלבטו בפירושם. אבל חז"ל פירשו: "בְּקִרְחָתוֹ – אלו השחקים (שנשחקו מרוב יִשְׁחָן); בְּגִבְחָתוֹ – אלו החדשים" (ספרא תזריע, פרשה ה פרק טו), וזהו שת"א "בְּשַׁחֲיוֹתֶיהָ אוֹ בְּחֻדְתוֹתֶיהָ" כמבואר ברש"י.

5.המיוחס ליונתן: "בְּרִדְיָה אוֹ בְּלַבְדִּיָה" שמשמעו לצד החלק ולצד המחוספס של האריג. השומרוני: "צעותא"

ו"נְקִיּוֹתָא" וכוונתו לאריג בין נקי ובין מלוכלך (רפל, ת"א בבה"ס, עמ' 76).

6.רש"י: "בְּקִרְחָתוֹ אוֹ בְּגִבְחָתוֹ – כתרגומו בשחיקותיה או בחדתותיה... ולענין פירושו ותרגומו זהו משמעו: קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים, כאלו נכתב באחריתו או בקדמותו. שהקרחת לשון אחוריים והגבחת לשון פנים, כמו שכתוב (פסוק מא) ואם מפאת פניו וגו', והקרחת כל ששופע ויורד מן הקדקד ולאחריו, כך מפורש בתורת כהנים". דוק: "וְשַׁחֲקוּ מִמֶּנָּה הַדָּק" (שמות ל לו) ("וְשַׁחֲקוּ מִיָּנָה וְתִדְּקוּ" – תפורה. וכמוהו "אֲבָנִים שְׁחֻקוּ מִיָּס" (איוב יד יט). אבל כאן בְּשַׁחֲיוֹתֶיהָ – שְׁחֻק משמעו בְּלוּי, מְרַפֵּט כמו "בשר ודם מפקידין בידו חדשים, ושוהין אצלו, והוא מחזירן בלויים וישנים. אבל הקב"ה מפקידין בידו בלויין ושחוקין, והוא מחזירן חדשים" (מדרש תהלים (בובר) מזמור כה).

רש"י ויקרא פרק יג פסוק נה (פרשת תזריע)

(נה) אחרי הכבס - לשון העשות:

לא הפך הנגע את עינו -^ט לא הוכה ממראיתו:

והנגע לא פשה - שמענו שאם לא הפך ולא פשה טמא, ואין צריך לומר לא הפך ופשה. הפך ולא פשה איני יודע מה יעשה לו, תלמוד לומר והסגיר את הנגע, מכל מקום, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים וכו', כדאיתא בתורת כהנים. ורמזתיה כאן ליישב המקרא על אופניו:

פחתת היא - לשון גומא, כמו (שמואל ב' יז ט) באחת הפחתים, כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין:

בקרחתו או בגבחתו - כתרגומו בשחיקותיה או בחדתותיה:

תורה שלמה ויקרא י"ג:ג"ה

[קפג] בקרחתו או בגבחתו, המתרגם אומר בשחיקותיה או בחדותיה, לפי שהבגד הישן נקרחה צמרתי והחדש יש לו צמרתי, ואינו דומה לקרחת וגבחת האדם, לפי שאותו תלוי בפאת פנים וזה בצמרתי. (לקח טוב)

ראה תרגומים ותו"כ וילקו"ש ומדרה"ג כאן, נגעים פי"א מי"א ופהמ"ש שם.
—רמב"ם טו"צ פי"ב ה"ט: וזה שנאמר בבגדים בקרחתו או בגבחתו קרחתו אלו השחקים, גבחתו אלו החדשים.

קפב] בקרחתו או בגבחתו, רבי נתן בן אבטולמוס אומר מנין לפריחה (אם פריחה הצרעת בכל הבגד) בבגדים שהיא טהורה, נאמר קרחת וגבחת בבגדים ונאמר קרחת וגבחת באדם, מה להלן פרח בכולו טהור (כדכתיב ואם פרח תפרח וגו', ויקרא יג, יב) אף כאן פרח בכולו טהור. (זבחים מט:)

ספרא ויקרא ויקרא י"ג:ג"ה

"בְּקִרְחָתוֹ" – אֵלּוּ הַשְּׁחִיקִין, "בְּגִבְחָתוֹ", אֵלּוּ הַחֲדָשִׁים.
מִן אֶמְרוּ: (משנה נגעים י"א:א"א)

סְגוּס שְׁנִינְאָה בּוֹ נִגְעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר: עַד שֶׁיִּרְאֶה פְּאָרִיג וּבִמְכִים.

טור הפירוש הארוך ויקרא י"ג:ג"ה

פחתת הוא – פי' שפוחת והולך כי כולו נשחת ולכך צריך לשרוף כולו ולא סגי בקריעת מקום הנגע:
בקרחתו או בגבחתו – י"מ בין מקום שיש שיער בין מקום שאין שיער

הגאון מוילנא (הגר"א) ויקרא י"ג:ג"ה

פחתת שיהא כל מראה שוקעין או אינו פחתת אלא כמראה שני (והא דכתיב לא הפך את עינו היינו שלא יצא ממראה הנגע אבל נשתנה וא"כ מניין שיהא מראה שוקעין) כשהוא אומר היא הרי היא כמות שהיתה הא מה אני מקיים פחתת שיהיו מראה שוקעין. בקרחתו אנו השחקים.
בגבחתו אלו החדשים – מכאן אמרו סגוס שנראה בו הנגע כו'.

ר' נ"ה וויזל ויקרא י"ג:ג"ה

פחתת הוא – פירש רשב"ם ז"ל "לשון מראה שמפחית ומחסר". וכן אמר ראב"ע ז"ל "אין לו אח במקרא. והוא ידוע בלשון רז"ל וטעמו חסרון הוא שאירע בקרחת בבגד או בגבחתו". וזה תימה, שלמעלה כבר אמר "צרעת ממארת היא", ומה טעם לחזור ולאמרו ולשנות מלשון מארה ללשון מארה אחרת? ועוד, שאינו נמצא בלשון הקדש. גם בלשון חכמים לא מצאנו משקל פחתת. ורש"י ז"ל פירש "לשון גומא, כמו 'באחת הפחתים' (שמו"ב יז, ט) כלומר שפלה היא, נגע שמראיו שוקעין". וכן אמרו בבבלייתא "פחתת שיהו כל מראה שוקעין", כלומר עמוקים כמונחתים בפחת, ובסמוך אפרש.

בקרחתו או בגבחתו – תרגם אונקלוס ז"ל "בשחיקותיה או בחדותיה". ופירש רש"י ז"ל דבריו "קרחת לשון ישנים, וגבחת לשון חדשים. כאילו נכתב באחריתו או בקדמותו, שהקחת לשון אחורים, וגבחת לשון פנים, כמו שאמר 'ואם מפאת פניו ימרט ראשו גבחה הוא' (יג, מא), והקחת כל ששופע ויורד מן הקדקדק ולאחריו". ורבי אליה מזרחי ז"ל פירש בשם המפרשים "קרחת משמע שנקרה מן המוכין שעליו, שהוא ישן וזהו בשחיקותיה. וגבחת חדש שעדיין המוכין גבוהין עליו, כמו בגבחתו, [אותיות] ה"א וחי"ת מתחלפין". וראב"ע ז"ל אמר בשם הגאון שפירוש "בקרחת הפאה האחרת. כי בגבחת היא מפאת פני הבגד, אם כן יהיה קרה מאחורי הראש". ואמר ראב"ע ז"ל שיפה פירש, קורא לצד הבגד העליון גבחת, שהוא כלפי הפנים. וצד הבגד השני שהוא אחורי הבגד קרחת, כמו "בקרחתו" שהוא אחורי הראש. והושאלו השמות הללו מקרחת וגבחת הראש, מטעם שכתב רש"י ז"ל מברייתא דתורת כהנים שהוצרך לגזרה שוה. "מניין לפריחה בבגדים שהיא טהור? נאמרה קרחת וגבחת באדם, ונאמרה קרחת וגבחת בבגדים, מה להלן פרח בכולו טהור אף כאן פרח בכולו טהור."

ופירוש הכתוב לדעתי כך הוא, "פחתת" לשון גומא ועומק, ואין פחתת סימן למראה הנגע שצריך להיות שקוע בבגד כמו שפירשו מפרשי התורת כהנים. דכיון שהצריך להיות אדום שבאדומים וירוק שבירקקים, והמראות הללו שוקעים הם, אין צורך להאמר. ואין זה כמו "ומראה הנגע עמוק מעור בשרו" (פסוק ג), שלהלן יש מראה שוה ויש גבוהה כמו שפרשנו שם. ועוד, אם פחתת סימן מיוחד לנגעי הבגד, היה ראוי להכתב למעלה בתחלת הענין, או בסוף הסגר ראשון. ועוד, שלא מצאנו במשניות נגעים "פחתת". גם רבינו משה זצ"ל בהלכותיו לא זכרו. אבל כמו שאמר למעלה "צרעת

ממארת הנגע" (פסוק נא) להבדילו ממראה עור בשר, שאין לו תרופה אלא ישרף, כן רצה להבדילו בסוף ימי הסגר שני, מנגעי עור בשר בהסגר שני. שלהלן אם לא פשה הנגע אמר "וטהרו הכהן מספחת היא" (פסוק ו), ונגע בגד אם לא פשה לסוף הסגר שני ישרף. שטעם הדבר אמרה תורה "פחתת היא בקרחתו או בגבחתו", כלומר אני מעיד אעפ"י שלא פשה לרוחב ולארך הבגד, כיון שעמד הנגע בעיניו י"ד ימים, פשתה בעומק הבגד וזהו "פחתת היא". שאם היה נגע בגבחת הבגד כלפי פנים, פשה בקרחתו לצד השני, ואם היה בגבחתו לצד השני, פשה בקרחתו לצד פנים. ולפי שאינו אלא טעם, לא זכרוהו [הרמב"ם] בהלכות.